

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

**РЕГІОНАЛЬНІ ГЕОЕКОЛОГІЧІ ПРОБЛЕМИ:
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ**

**Збірник наукових праць
Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції
(Рівне, 20-22 жовтня 2016 р.)**

Рівне – 2016

**Друкується за ухвалою Вченої Ради
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 10 від 27.10.2016 року)**

Редакційна колегія:

- Лико Д. В.*, д-р с.-г. наук, проф. (Рівненський державний гуманітарний університет, голова редколегії);
Романів О. Я., канд. геогр. наук, доц. (Рівненський державний гуманітарний університет, відповідальний секретар);
Мартинюк В. О., канд. геогр. наук, доц. (Рівненський державний гуманітарний університет);
Мельник В. І., д-р біол. н., проф. (Національний ботанічний сад ім. М. М. Гришка НАН України, м.Київ)
Мельничук В. Г., д-р геол. наук, проф. (Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне);
Мудрак О. В., д-р с.-г. наук, проф. (КВНЗ “Вінницька академія неперервної освіти”)
Прищепя А. М., канд. с.-г. наук, проф. (Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне);
Проневич В. А. д-р с.-г. наук, с.н.с. (Інститут агроекології і природокористування НААН, м.Київ)
Романів А. С., канд. геогр. наук, доц. (Рівненський державний гуманітарний університет);

Рецензенти:

- Ільїн Л. В.*, д-р геогр. наук, проф. (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м.Луцьк);
Клименко М. О., д-р с.-г. наук, проф. (Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне);
Лисиця А. В., д-р біол. наук, доц. (Рівненський державний гуманітарний університет)

Р 31 **Регіональні геоекологічні проблеми: сучасний стан та шляхи їх вирішення: Збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (м. Рівне, 20-22 жовтня 2016 р.) / Редкол.: проф. Лико Д.В. (голов. ред.) та ін. – Рівне: О. Зень, 2016. — 148 с.**

ISBN 978-617-601-170-5

У статтях розкрито аспекти геоекологічних досліджень регіонів, екологічні, конструктивно-географічні проблеми. Вагоме місце відведено висвітленню питань екотуризму, ролі геоінформаційних методів дослідження у вирішенні проблем природокористування, а також актуальним напрямом екологічної та природничої освіти. До збірника увійшли результати досліджень вчених у сфері наук за напрямками: екологія, біологія, географія, сільське господарство.

Автори опублікованих матеріалів відповідають за точність наведених фактів, цитат, власних імені, статистичних матеріалів та інших відомостей.

О. Я. Романів

канд. геогр. наук, доцент кафедри екології, географії та туризму
Рівненського державного гуманітарного університету

Т. С. Трусова

канд. екон. наук, старший викладач кафедри географії і туризму
Міжнародного економіко-гуманітарного університету ім. акад. С. Дем'ячука

ЦІЛІ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ З УРАХУВАННЯМ ЕКОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ

Розглядається проблема негативного впливу туристичного бізнесу на довкілля регіону. Враховуючи умови, що склалися в Україні, пропонується використовувати програмно-цільовий підхід для розвитку туристичного бізнесу. Акцентовано увагу на екологічних цілях розвитку туризму з врахуванням рекомендацій, сформульованих фахівцями міжнародних організацій, діяльність яких спрямована на сталий розвиток.

Ключові слова: туризм, екологія, програмно-цільовий підхід, сталий розвиток.

Romaniv O. Y., Trusova T. S. The objectives of tourism development policy taking into account environmental aspects

The problem of the negative impact of tourism on the environment of the region is considered. Given the current conditions in Ukraine, we propose to use target-oriented approach to the development of tourism. Attention is accented to environmental development of tourism, taking into account the recommendations of experts of international organizations which are aimed at sustainable development.

Key words: tourism, ecology, target-oriented approach, sustainable development.

Сьогодні у багатьох країнах туристичний бізнес підтримується на рівні держави, головним чином через позитивний вплив розвитку означеної галузі на надходження до бюджетів, що неодноразово підтверджувалося чисельними дослідженнями та практикою. Проте, вплив туристичного бізнесу на екологічні аспекти довкілля є неоднозначним.

На початку підйому туризму в 50-ті і 60-іт роки ХХ ст. не спостерігалось негативного впливу від розвитку туризму на довкілля, людей і біологічне різноманіття. Проте значні зміни по відношенню до впливу туризму на середовище почали відбуватися у 80-ті роки ХХ ст.: Міжнародні організації (серед яких Міжнародна Організація Екотуризму, США) запропонували концепцію «етичного» туризму з метою зменшення впливу туризму на природу і корінне населення [1].

Сьогодні негативний вплив розвитку туристичного бізнесу проявляється у наступному:

- спотворення вигляду і природно-естетичних характеристик туристичних зон;
- руйнування природних екосистем в процесі будівництва туристичних готелів, курортів та іншої інфраструктури;

- руйнування гірських екосистем: обвали, зсуви, лавини;
- вплив надмірної активності туристів і автомобільного трафіку на екосистеми дикої природи національних парків;
- проблема неправильного розташування курортних установ;
- надмірне використання природних ресурсів місцевості;
- втрата первинних сільськогосподарських угідь;
- вимушена міграція корінного населення і розпад громад;
- забруднення довкілля.

Означені проблеми повинні сьогодні враховуватися при розробці загальнодержавної та регіональної туристичної політики, а також системи підтримки розвитку туристичного бізнесу.

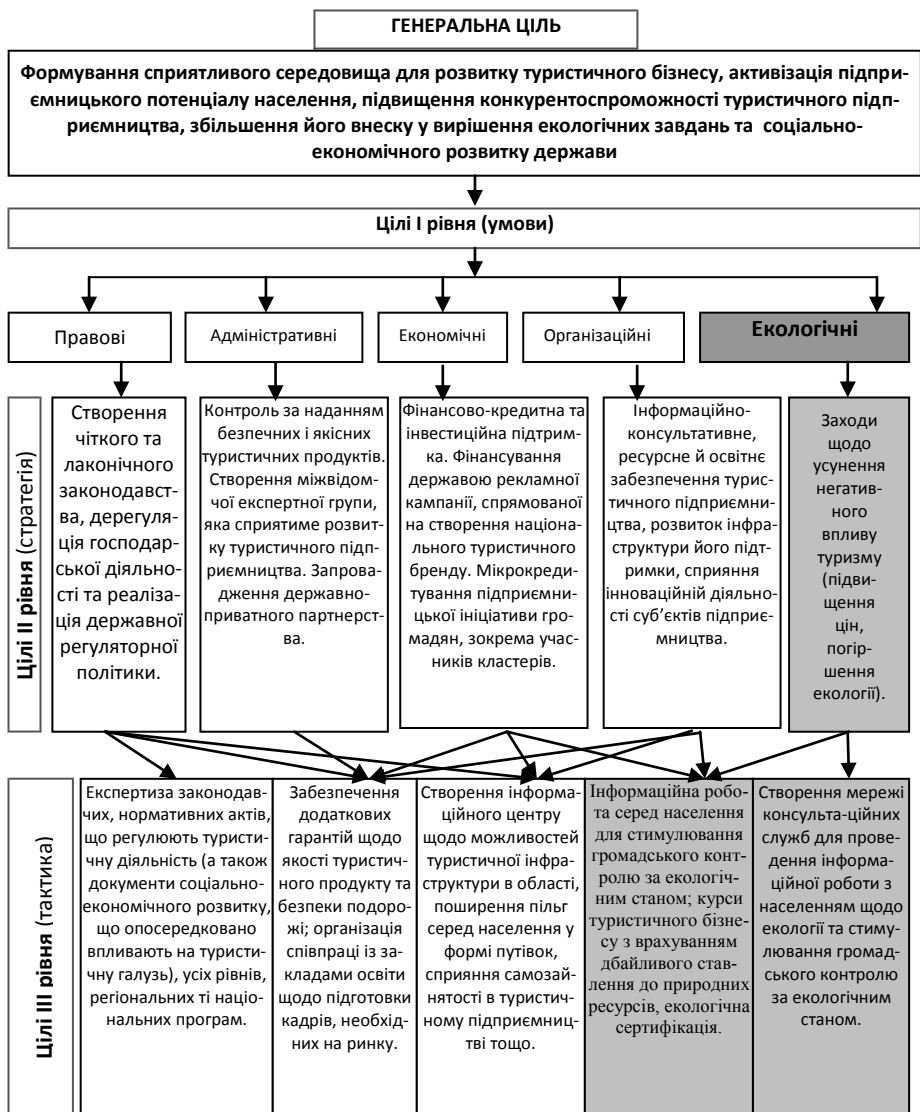
Важливим постулатом в цьому питанні повинна стати розроблена Всесвітнім союзом охорони природи концепція сталого розвитку, що отримала подальшу підтримку в сфері туризму Всесвітньою туристичною організацією. В зв'язку з цим відомі три основні принципи сталого розвитку [2]:

- екологічна стійкість (сумісність розвитку туризму з підтриманням базових екологічних процесів, біологічного різноманіття і біологічних ресурсів);
- соціально-культурна стійкість (розвиток туризму сумісний з культурною самобутністю і життєвими цінностями місцевого населення);
- економічна стійкість (економічна ефективність розвитку туризму, при якому вибраний метод управління ресурсами дає можливість їх використання майбутніми поколіннями).

Таким чином, для отримання реальних вигод від сталого розвитку туризму необхідне урахування потреб туристів та індустрії туризму, збереження та захист навколишнього середовища, як природного, так і культурного, а також забезпечення потреб місцевого населення.

Сьогодні в Україні вимога трансформації концепції управління туристичним підприємництвом детермінована перетвореннями, що відбуваються в економіці, екології та суспільстві. За умов складної соціально-економічної та екологічної ситуації, змін в органах державного управління туристичною галуззю, а також припинення фінансування державної програми розвитку туризму виникає необхідність пошуку нових підходів до ролі держави в управлінні турбізнесом.

На нашу думку, процес регулювання впливу туристичного підприємництва на соціально-економічні та екологічні процеси полягає у чіткому виборі пріоритетів (цілей) із подальшим розробленням механізмів. Ми пропонуємо як засіб розвитку туристичного підприємництва обрати програмно-цільовий підхід, який уможливорює оцінювання рівня досягнення поставлених на етапі планування цілей і виконання обраних завдань (рис. 1).

Рис 1. «Дерево цілей» політики розвитку туристичного бізнесу

Комплексний підхід до застосування програмно-цільового методу забезпечить використання структурно-функціональної схеми системи регулювання, яка постає сукупністю нижче перерахованих взаємодіючих підсистем: законодавчо-нормативна база; економічне діагностування, аналіз, прогнозування інформаційне забезпечення; оперативне державне управління туризмом на різних рівнях; соціальний захист та соціальне забезпечення; освіта та просвітницька діяльність; фінансово-економічна підтримка.

Основою програмно-цільового підходу виступають заходи регулювання туристичного бізнесу відповідно до «дерева цілей», що відображає розподіл генеральної мети на цілі різних рівнів (рис. 1).

Детальніше розглянемо саме екологічні аспекти дерева цілей.

Для стимулювання розвитку туристичного бізнесу місцевій владі потрібно сприяти самозайнятості безробітних на основі надання їм одноразової грошової допомоги на започаткування власної підприємницької діяльності у сфері туризму; під час перепідготовки та підвищення кваліфікації безробітних пріоритетними вважати види туризму, на послуги яких є попит на ринку, з врахуванням природоохоронних вимог до туристичних об'єктів; проводити семінари та курси підвищення кваліфікації для всіх бажаючих розпочати підприємницьку діяльність у туризмі.

Нагальною видається потреба у екологічній сертифікації туристичних підприємств, яку можуть запровадити місцеві органи самоврядування. Відповідно до вимог отримання сертифікату туристичне підприємство повинно мати написану програму екологічної політики, мати та регулярно поновлювати спеціальну теку, яка містить всю документацію щодо участі в програмі сертифікації. Підприємство має виконувати вимоги національного та міжнародного екологічного законодавства та брати активну участь у підвищенні рівня екологічної обізнаності та пропаганді екологічно дружніх технологій [4].

Зокрема, застосування заходів екологічного блоку передбачає зобов'язати туристичні підприємства популяризувати серед туристів наступні рекомендації, сформульовані фахівцями Міжнародної Організації Екотуризму (TIES):

- 1) пам'ятати про уразливість Землі;
- 2) залишати тільки сліди, забирати тільки фотографії, вбивати тільки час;
- 3) пізнавати світ, у який потрапив: культуру народів, географію;
- 4) поважати місцевих жителів;
- 5) не купувати вироби виробників, що піддають небезпеці навколишнє середовище;
- 6) завжди рухатися тільки прокладеними стежками;
- 7) підтримувати програми з захисту навколишнього середовища;
- 8) де можливо, використовувати методи збереження навколишнього середовища;
- 9) підтримувати (патрунувати) організації, що сприяють захисту природи;
- 10) подорожувати з фірмами, що підтримують принципи екотуризму [3].

Слід ужити заходів із розвитку туристичного бізнесу у сільській місцевості (розробити механізми надання матеріальної допомоги власникам агроосель; сприяти переорієнтації вивільненої робочої сили у сфері розвитку «сільсько-зеленого туризму»); підвищувати екологічну обізнаність».

Доцільно запровадити механізми державно-приватного партнерства у сфері підтримки туристичного підприємництва на місцевому рівні (для залучення суб'єктів туристичного підприємництва до участі у побудові регіональної екологічної політики, сформуванні при управліннях туризму облдержадміністрацій регіональні ради підприємців; лобювати впровадження у регіонах інноваційних технологій у готельно-туристичну сферу шляхом спільного фінансування проєктів із врахуванням екологічних проблем).

Діяльність із досягнення цілей розвитку туристичного бізнесу повинна бути координованою місцевими органами влади та базуватися на екологічних особливостях кожного регіону. Задля життєздатності ініціатив із розвитку туристичного підприємництва низка екологічних заходів мусить бути активно підтримуваною на локальному та регіональному рівнях.

Загалом співпраця й урахування специфічних особливостей кожного регіону у формуванні засобів розвитку туристичного бізнесу забезпечить ефективність механізму туристичної політики та стимулюватиме соціально-економічний розвиток території, зберігаючи її екологічну чистоту і природну цінність.

1. Бэссей И. Э. Обзор экологических проблем, связанных с развитием туризма и курортов / И. Э. Бэссей [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://journal.org/articles/2009/ekol6.html>
2. Устойчивое планирование туризма: Пособие для специалистов по местному планированию. [Электронный ресурс]. – Мадрид: ВТО, 1993. – Режим доступа: <http://www.iucn.org/>
3. Пендерецький О. В. Екологічні аспекти розвитку промислового туризму в нафтогазовидобувних регіонах України. / О. В. Пендерецький // Науковий вісник ІФНТУНГ. – Вип. 4(22). – Івано-Франківськ: 2009. – С. 148-152.
4. Рекомендації щодо впровадження екологічного менеджменту. Керівництво з виконання критеріїв сертифікації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ecolabeling.wordpress.com/certification_how_to/recomendations/

ЗМІСТ

Войтович О. П. Підготовка компетентного фахівця як основа сталого розвитку суспільства	3
Глінська С. О., Стасюк М. В., Зиль І. П., Верба В. М., Верзун В. А. Перспективні види дендрофлори для озеленення м. Рівне	6
Грицик О. Б., Грицик Ю. О. Роль профілактики гельмінтозів жуйних в системі біологічної безпеки	10
Грядунова О. И., Перепечай Д. А. Современное экологическое состояние бассейна реки Мухавец	13
Жигалюк С. В., Сачук Р. М., Катюха С. М., Збожинська О. В., Рудь О. Г., Пепко В. О. Особливості фенології та онтогенезу членистоногих регіону за сучасних кліматичних змін	18
Зув В. Н., Абрамчук Ю. А. Озеро Сомино (Соминское) как перспективный объект исследования	23
Ільїн Л. В., Ільїна О.В. Озерні комплекси міжнародного статусу України	26
Ішук В. О., Трохимчук І. М. Вплив абіотичних факторів на життєдіяльність Chrysomelidae	31
Коротун С. І. Природно-ресурсна спільність і формування територіальної структури виробництва	34
Костолович М. І. Рекреаційний потенціал природоохоронних об'єктів Рівненської області	38
Лико Д. В., Проневич В. А., Тогачинська О. В. Проблеми екологічної безпеки та сталого розвитку водно-болотних угідь і торфовищ	42
Лико С. М., Портухай О. І., Безверха О. В., Плюта Н. В. Аналіз взаємозв'язку агрохімічних показників мінеральних ґрунтів природних пасовищ та їхньої біологічної активності	52
Мартинюк В. О. Ландшафтно-геохімічні особливості озера Вежицьке (Волинське Полісся)	55
Мельник В. І., Баточенко В. М., Глінська С. О., Присяжнюк О. В., Степанюк Я. В. Нове місцезнаходження <i>Aconitum moldavicum</i> Насг в урочищі Скит	62
Мельничук В. Г., Залеський І. І., Мельничук І. Ф. Фактори мінімального стоку малих річок Малого Полісся в контексті маловодності 2015-2016 років	65
Мельничук І. Ф. Оцінка забруднення важкими металами придорожних смуг в басейні р. Стир (аркуш М-35-VIII)	70
Мудрак О. В., Мудрак Г. В. Екологічна оцінка природних комплексів Регіонального ландшафтного парку "Середнє Побужжя"	73
Ничипорук С. В. Географическое моделирование приграничного сотрудничества Республики Беларусь: актуальность и перспективы	84

Ойцюсь Л. В., Ойцюсь А. М. Особливості поширення неаборигенних видів флори на осушених територіях Волинського Полісся	92
Пепко В. О. Фактори, що впливають на видовий склад гельмінтів диких копитних тварин	97
Разанов С. Ф., Гуцол Г. В. Питома радіоактивність радіонуклідів у квітковому пилку за використання агрохімічних заходів у рослинництві ...	100
Разанов С. Ф., Швець В. В. Концентрація важких металів у квітковому пилку за вапнування кислих ґрунтів	104
Романів А. С., Селецький В. П., Стасюк М. В. Волинська височинна область: підходи до фізико-географічного районування	106
Романів О. Я., Онопрійчук А. Ф., Ковальчук Ю. А. Критерії демографічного старіння Сарненського району	115
Романів О. Я., Токар О. І., Шевчук С. В. Медико-кліматичне оцінювання півдня Рівненської області для потреб рекреації	121
Романів О. Я., Трусова Т. С. Цілі політики розвитку туристичного бізнесу з урахуванням екологічних аспектів	127
Суходольська І. Л., Прокопчук О. І. Таксономічний склад та сезонна динаміка фітопланктону річки Устя (м. Рівне)	132
Шелест Т. А. Зимні паводки на реках Беларуського Полісся	135
Якута О. О. Роль сучасних інформаційних технологій у визначенні родючості ґрунтів Рівненської області	139
Яроменко О. В., Романів О. Я., Микулін М. М. Регіон як інвентивна туристична дестинація	142

Навчальне видання

РЕГІОНАЛЬНІ ГЕОЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Збірник наукових праць
Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції
(Рівне, 20-22 жовтня 2016 р.)

Відповідальний за випуск:
Романів О.Я., кандидат географічних наук,
доцент Рівненського державного
гуманітарного університету

Підп. до др. 21.11.2016.
Формат 60x84 1/16.
Папір офісн.
Друк цифр.
Гарнітура Times.
Ум. др. арк. 8,6.
Тираж 300 пр.

Видавець: Олег Зень
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія РВ № 26 від 6 квітня 2004 р.
вул. Кн. Романа, 9/24, м. Рівне, 33022,
0362-24-45-09, 068-025-067-4;

olegzen@ukr.net